

„Lélekben, szellemileg megmaradtam magyar származású európainak”

Beszélgetés Kosztolnyik Zoltán történésszel

Kosztolnyik J. Zoltán 1930-ban született Hevesen. Az általános iskolát Magyarországon végezte, a gimnáziumot Németországban (passaui Magyar Gimnázium) fejezte be. Egyetemi tanulmányait a New York-i St. Bonaventure University-n (B. A. fokozat 1959) kezdte, a New York-i Fordham University-n (M. A. fokozat 1961) folytatta, majd Fulbright-ösztöndíjas volt a bécsi egyetemen (1963-1965), s PhD fokozatot szerzett középkori európai történelemből a New York University-n (1968). 1967 óta a Texas állambeli College Station-ben a Texas A & M University történelem tanszékének tanára, 1981-től professzori státusban. A középkor történetének oktatója és kutatója, több könyve, számos tanulmánya és ismertetése jelent meg, sok konferencián vett részt előadóként és szekcióelnökként. Több kutatási ösztöndíjat is kapott, 1995-ben a Distinguished Teaching Award-ban részesült. Tagja az Amerikai Történelmi Társaságnak (The American Historical Association) és az Amerikai Katolikus Történelmi Társaságnak (The American Catholic Historical Association), az utóbbi egyik bizottságának (Committee on Nominations) tagja (1977-1980) s vezetője (1980) is volt.

Professzor Úrral sokat beszélgettünk, amikor 1989-90-ben Fulbright-ösztöndíjasként a Texas A & M-en vezetése alatt kutatómunkát végeztem. E beszélgetésekből tudom, hogy még gyermekként ment el szüleivel és testvércével Magyarországról. Milyen emlékei vannak az 1945 előtti Magyarországról, s hogyan, milyen körülmények között került az USA-ba?

Az 1945 előtti magyar honról csak pozitív, szép emlékeim vannak. Boldog gyermekkorom volt szerető, de gyermekeiket el nem kényeztető szülőkkel. Édesapámnak kis, körülbelül 800 kötetet kitevő könyvtára volt, ahol Brehm, Az állatok világa mellett ott volt Marczali Világtörténelme, a négy kötetes Hóman Világtörténet is, és e kötet olvasása közben a középkor, majd a felfedezések s a reformáció kora keltették fel érdeklődésemet, voltak rám hatással. De volt ott egy németül megírt, egyszerű illusztrációkkal ellátott középkori történelmkönyv is (a könyv címe s szerzőjére szegyen szemre nem emlékszem), valamint a Koenig-féle kétkötetes német irodalomtörténet, melyeknek szövegét először nem érttem, de a könyvek fametszetes ábrái és rézkarcai nagyon tetszettek. Egy időben olvastam a Grimm s Anderson meséket, valamint a görög mitológia kellőképpen megszárt történeteit – ezekhez egy-két viking történet is járult (amint később rájöttem, az Edda-ból) – s mindez izgatta fantáziámat. Volt egy premontrei szerzetes nagybácsim, aki latint és görögöt tanított az egyik gimnáziumban, s aki minden alkalommal, ha nálunk járt, hangoztatta: „ceterum censeo”, s hogy a latin fontos és logikus nyelv, azt meg kell tanulnom! Anyai nagyapám járásbírósi elnök volt, egyik nagybátyám táblabíró, így

az egyházi-latin nyelv s a jog világa korán hatottak rám. Egy időben a középkori római jog vonzott, jogász akartam lenni.

Magyarországot 1945 márciusának végén hagytuk el. Felső-Ausztriában töltöttünk négy évet egy kis osztrák faluban. Édesanyám 1948 áprilisában elhunyt: a szíve nem bírta a hazátlan sorsot. 1949 szeptemberében apánkkal, két kisebb testvérem s én kijöttünk az Amerikai Egyesült Államokba. Rövid ideig Minnesota államban voltunk, ahol apánkat bántotta az európai s a magyar környezet teljes hiánya, így már 1950 nyarán az Ohio állambeli Clevelandbe költöztünk át. Ott, hadakozva az angol nyelvvel, folytattam tanulmányaimat bölcsészként felsőoktatási intézményben (college). Apám újra megnősült, de váratlan idegbénulása folytán a tanulást négy éves gyári munka váltotta fel, családfenntartó lettem. A gyári munkának volt egy jó oldala: csupa magyarral, volt katonatisztekkel, tanáreberekkel kerültem össze (akik nem tudtak angolul), s így megtartottam anyanyelvemet és érzéseimet. Ennek rossz oldala az volt, hogy belekerültem az „ethnic ghetto”-ba (nemzeti gettó, elzártság – T. S. L.), ahonnet csak az szabadított ki, hogy apám halála után 1955-ben behívtak katonának. Alapkiképzés után 18 hónapos szolgálatra a németországi Stuttgartba vezényeltek a VII. hadtest parancsnokságára, ahol jó beosztást kaptam: civilben jártam, s időm volt az olvasásra angolul, németül és magyarul, s mikor az anglikán katonalelkész egy Vulgáta Novum Testamentunumal lepett meg, valamint Szent Jeromos egyházatyja kétnyelvű kiadásával, egyházi latin ismereteimet is mélyíthettem. Közben volt időm utazásra is, s Stuttgartban és Münchenben rendszeres színházlátogató voltam.

Tanulmányait hol végezte? Milyen motivációk vonzották a történelem, azon belül is a középkor felé, mennyi szerepe volt ebben tanárainak, professzorainak?

Katonaidőm után befejeztem tanulmányaimat a New York állambeli Szent Bonaventúra egyetemen, ahol történelemre, bölcséletre s német irodalomtörténetre összpontosítottam figyelmemet. Utána a New York-i jezsuita Fordham egyetemen szereztem magiszteri (MA = Master of Arts) fokozatot középkori történelemből. Izgatni kezdett a magyar történelem, de tanárain azt nem nézték jó szemmel mondván, hogy a magyarok túl elnézőek saját történelmükkel szemben, s ezért válasszam inkább a reformáció korát, ott lehet „érzelmeskedni”. Így átmentem a New York University-re (akkoriban a legnagyobb magánegyetem az Államokban), ahol egy egészen más világ, világnézet s magatartás fogadott. Mentorom, M. W. Baldwin professzor, ma is megbecsült, köztiszteletben álló medievalista, kezdettől fogva biztatott: a magyar középkorral igenis kell foglalkozni, de azt állandóan a korabeli európai háttér keretében kell tanulmányozni! Csak nézzem át a pápai levelezést: még VIII. Bonifác pápa is a latin Nyugat teljes jogú tagjának tekintette Magyarországot. Mentorom, valamint Minna Falk professzor, akinél újkori német történelemből vizsgáztam, ajánlottak a Fulbright-ösztöndíjra a bécsi egyetemre, ahol két évet töltöttem. H. Fichtenau, A. Lhotsky, F. Heer professzorok voltak példaképeim s mestereim. Innen a New York University-re visszatérve Baldwin professzor alatt elnyertem a PhD fokozatot középkori európai történelemből (a kései középkor, az

ókor, valamint az újkori német történelem az 1815-ös bécsi kongresszusig képezték a New York University-n megkívánt „melléktárgyakat”.) E téren maradandó emlék marad számomra a disszertáció nyilvános védése, ahol az ember gyorsan rájön arra, hogy minden kimondott, avagy leírt szóra vigyázni kell.

Milyen fontosabb témákkal foglalkozott kutatóként pályája kezdetén?

Első kutatói témaköröm Szent Gellérthez kapcsolódott. Tekintve, hogy a Deliberatio akkoriban újonnan kiadott szövegéhez nem tudtam hozzájutni, a müncheni Állami Könyvtárhoz fordultam, ahonnét megküldték a Deliberatio mikrofilm másolatát, s abból dolgoztam. Ennek eredménye lett a Fischer – Galati szerkesztette könyvsorozathoz még 1979 decemberében beküldött, nagy részben Szent Gellért művére alapozott első könyvem kézírata, amelyet 1980 márciusában fogadtak el közlésre, s 1981 júliusában jelent meg. Még a müncheni kézirat megérkezése előtt – e téren a müncheni magyarok egyáltalán nem voltak segítségemre; több, nekik írt levelemre még választ sem kaptam – a New York-i Traditio folyóiratban közöltem egy rövid dolgozatot a témaköréről. Ugyanakkor már a Batthyány-féle kiadott szöveg alapján írtam meg a Catholic Historical Reviewban 1974-ben megjelent tanulmányomat. Szintén Szent Gellért volt a Cithara folyóirat 1976. évfolyamában megjelent tanulmányom témája, ez előtanulmány volt, ha tetszik, az első könyvhöz.

Egyháztörténeti kutatásai hogyan kapcsolódtak oktatómunkájához?

Egyháztörténeti kutatómunkám kapcsolódott a már 1975-ben jóváhagyott s 1976 óta tanított középkori „graduate” kurzusomhoz. Itt igen vigyázni kell a középkori egyházi témákkal összefüggő, egyetemi kurzuson leadott anyaggal. Így hónapokon keresztül a forrásokkal egyeztettem a középkori pápasággal foglalkozó, a pápai–német kapcsolatokat érintő, avagy Szent Ágoston, Anzelm, Lombard Péter, illetőleg Aquinoi Szent Tamás teológiáját röviden boncoló egyetemi jegyzeteim anyagát. Így mikor több dél-baptista lelkész avagy utali prédikáló mormon „misszionárius” tudakolta, hogy előadásaimon milyen alapon fejtem ki nézeteimet, a forrásmunkákat dugtam az orruk alá, s ezzel el is hallgattattam őket. A jámborok még csak nem is konyítanak az idegen nyelvekhez: ha az ember görög–latin szöveget mutat nekik – e téren a P. G. Migne, illetve a Mansi, Concilia is megteszi – ájuldoznak, s bámulnak rá, mint az a bizonyos négy lábú az új kapura.

Változott-e kutatásának iránya kutatói pályája során?

Kutatásaim iránya annyiban változ(hat)ott, hogy a 12., majd a 13. századdal foglalkozva elkerültem Szent Gellértől; most újabb, címet még nem viselő munkám közben biztosan visszatérek hozzá.

Ké tudná-e emelni legkedvesebb, jelentősnek gondolt munkáját vagy munkáit?

Kedves, jelentős munkám? – számomra mind az. Három könyvemet feltétlenül idesorolnám (a Columbia előző két könyvemet nem engedí áron aluli eladásra, ellenkezőleg felverte az árát annak a kevés példánynak, ami még eladatlan maradt; ami pedig a kritikát illeti, a világháborús angol mondás: „Damn the torpadoes, full speed ahead” (= körülbelül „A fenébe a torpedókkal, teljes gőzzel előre” – T. S. L.). Tanulmányaim közül a Catholic Historical Review-ban és a Church History 1980 és 1984-ben közölt munkáimat, illetve az Annuarium historiae conciliorum-ban publikált írásaimat, illetőleg a magyar folyóiratokban (Századok, Történelmi Szemle, Aetas) megjelent dolgozataimat emelhetem ki.

Valamelyik történetírói irányzat, iskola hívének vallja-e magát, illetőleg mely szemlélet vagy irányzat gyakorolt hatást kutatómunkájára?

A „történeti irányzat” terén úgy Baldwin, mint Heer professzorok óva intettek attól, hogy egy „iskolához” csatlakozzam. Kritikával bár, de nagyra tartották Hóman Bálintot, – Heer az irodalom terén Horváth Jánost s Pintér Jenőt – s Heinrich Fichtenaual együtt tanácsolták, hogy középkori (magyar) témákkal foglalkozva szigorúan a forrásanyaggal kezdjem, s mindig részletesen lábjegyzeteljek. New Yorkból 1967-ben kerültem Texas A & M University-re, ahol az „undergraduate” hallgatóknak folyvást hangsúlyozom a forrásanyag ismeretének szükségességét, a „graduate” tagozaton pedig állandóan szemük előtt tartom a „primér források” (primary sources) lényeges mivoltát, még akkor is, ha az itteni kollégák ezt nem teszik meg. A publikációk terén pedig kezdettől fogva ezt a felfogást követem.

Milyennek ítéli meg hosszú évtizedek tapasztalatával háta mögött az amerikai felsőoktatási rendszert? Milyen a viszony a diákok és oktatók között az amerikai egyetemeken, s milyennek érzi saját kapcsolatát hallgatóival?

Az Államok felsőoktatási rendszere komoly krízisen esik át ebben az évtizedben. Félő, hogy a „nagy” keleti egyetemek – ezekhez tartozik Chicago, illetve Michigan is –, ahol tartják a nivót, s a többi országos, illetve állami egyetem között szélesedik a szellemi szakadék, aminek oka részben a pénzhiány, részben pedig az a körülmény, hogy kisebbségi alapon (ti. valamely nemzeti kisebbséghez, „minorities” tartoznak – T. S. L.) számos olyan diákot vesznek föl, akik egyszerűen nem egyetemre valók. Az itteni egyetemen ez az arány először öt, idővel tíz százalékot tett ki, ma már eléri a negyven százalékot. Ami pedig a pénzt illeti, ideát az utolsó nyolc év alatt úgy az egyetemek, mind a magánszektor egy hatalmas, teljesen felesleges, „nonproduktív” bürokráciát állítottak fel, amelynek tagjait fizetni kell egy nem létező keretből. Ugyanakkor a hallgatók iskolai háttére, felkészültsége igen változó: sok függ attól, hol jártak középiskolába, milyen családból jöttek. Ami a tanár–diák kapcsolatot illeti, ez itt általában a tanszéktől függ: a mémöki, orvosi, állatorvosi, s újabban a

kereskedelmi karon ezt komolyan veszik, az angol, illetve újabban a történelem tanszéken már kevésbé, ami szerintem hiba. Nekem igen sok kedves emlékem van diákjaimmal kapcsolatban, főleg azokat illetően, akik a felső harmadot, a csoport magját alkotják. A többiek közül a második harmad még megfelel, de az alsó harmad már igen gyenge.

Milyen a középkorkutatás az Egyesült Államokban, vannak-e igazán komoly tudományos műhelyek, nemzetközi mércével mérve is valóban kiemelkedő tudósok?

E téren Harvard, Princeton, Fordham, Catholic University, Michigan és Chicago viszik el a pálmát, de sok függ attól is, hogy melyik középkoros kutató hol tanít: így például az 1950-es évek közepétől az 1970-es évek elejéig mentorom, M. W. Baldwin professzor a New York University-n a medievalista történészek kis légióját nevelte fel: mindannyian egyetemeken tanítunk s publikálunk. Többen közülünk középkorral foglalkozó muzeológusok lettek, mások medievalista könyvtári szakértők stb. A New York University történelem tanszékének az volt a felfogása, hogy az ember jól ismerje az európai történelmet, de ugyanakkor biztosan mozogjon a saját szakterületén is.

A tudomány általános területéről visszakanyarodva személyes életpályájához: hogyan került Texasba, a Texas A & M University-re? Hogyan látja tanszéke helyzetének alakulását?

Mentorom hívta fel figyelmemet a TAMU-n (=Texas A&M University – T. S. L.) történt megüresedésre 1967 tavaszán. Ismerte elődömet, John Hillt, aki feleségével együtt hírneves történész volt, a keresztes háborúk szakembere, tíz tudományos munka szerzője, illetve forrásművek angol fordítója. Az 1970-es évek közepéig, mikor texasi kézben volt az itteni történelem tanszék irányítása, a történelem fakultás közmegebecsülésnek, jó hírnévnek örvendett. A 70-es évek közepétől „idegen” vezetés alatt a tanszék hanyatlani kezdett olyannyira, hogy a mostani tanszékvezetőnő, kissé kapkodva bár, de csak a legnagyobb csalafinta ügyességgel bírja azt felszínen tartani. Nem segít, hogy a tanszéken belül csak hárman-öten publikálunk rendszeresen. Verba volent.

Arra kérem, hogy mutassa be családját is!

Feleségem, Penelopé Kosztolnyik zeneszakon (csembalo és zongora) végzett, a Converse College-ban szerzett BS (=Bachelor of Science, alapfokú diploma – T. S. L.) és MS (=Master of Science, a következő diploma, ez már „graduate” szint – T. S. L.) fokozatokat. Fulbright-ösztöndíjjal tanult a bécsi Zeneakadémián (1963-1965). Számos helyi koncerten szerepelt előadóként, zenekritikákat írt, megszervezte és éveig vezette a helybeli negyventagú szimfonikus zenekart, s ma is ad magánórákat zongorából. Két lányt neveltünk fel. Karen lányunk a Smith College-ban

végzett angol-olasz szakon, jelenleg egy New York-i könyvkiadónál társszerkesztő, nagyszerű baráti köre van, s szereti azt a zajos világvárost, Manhattant, s Chelsea-ben lakik (Manhattan „művésznegyede”–T. S. L.). Erzsébet leányunk a John Hopkins University-n végzett angol, német és zene szakokon, s a hegyvidékes Colorado államban él, Denverben egy Public Relations intézetben dolgozik. Szándékában áll visszamenni az egyetemre s angol irodalomból PhD fokozatot szerezni.

Szubjektív kérdésem, mennyire érzi magát amerikainak, s mennyire magyarnak, és hogyan alakult ez a kettős kötődés élete folyamán? Arra is választ szeretnék kapni, mi a titka annak, hogy a távoli Texasban magyarságát és a magyar nyelvet ilyen jól meg tudta őrizni?

Az első kérdésre egyszerű a válasz: magyar születésű európai vagyok, aki – történetesen U. S. állampolgár. Tekintve, hogy hosszú hónapokig, sőt évekig meg sem mukkanok anyanyelvemen, a szám „nem jár rá” anyanyelvemre, de lélekben, szellemileg megmaradtam magyar származású európainak. Járatom az egyik budapesti napilap hétfégi számát (bár a mai magyar lapok, sajnos, messze elmaradnak a Frankfurter Allgemeine Zeitung avagy a Neue Zürcher Zeitung, vagy akár a New York Times színvonala mögött), jár a Századok, s a houstoni Rice Egyetemen elolvasom az ott még fellelhető magyar szaklapokat. Közben naponta igyekszem, ha csak egy órára is, magyarul gondolkodni.

Korábbi beszélgetéseinkből tudom, hogy sokáig eljárt a clevelandi magyar összejövetelekre. Ennek kapcsán kérdezem, hogy milyennek látja az Egyesült Államokban élő magyarságot, vannak-e összekötő szálak?

Erre a kérdésre nehéz válaszolnom. A clevelandi Magyar Találkozó az 1970-es évek végéig, amikor Dr. Nádás János s Somogyi Ferenc dr., az ismert történész vezették Dr. Béky Zoltán református püspök közreműködésével, komoly szellemi és lelki erőt jelentett, fontos közszerepet töltött be az államokbeli „nyilvános” magyar életben. Igazgatói fesztelen, jó kapcsolatot tartottak fenn az amerikai, az ohioi s a clevelandi társadalmi és politikai élet vezetőivel. Az évi clevelandi Magyar Találkozó három napja alatt a clevelandi városháza ormán az amerikai lobogó mellett, azzal egy szinten, ott lobogott a koronás-címeres magyar zászló is, s a szombat esti ünnepi társasvacsorán részt vett Ohio állam kormányzója, valamint Cleveland polgármestere is. Sajnos Dr. Béky váratlanul meghalt, Dr. Nádás lassan kiöregedett, s Somogyi professzor egyre nehezebben tudta csak visszatartani a szélsőjobboldali erők előretörését a megváltozott vezetésben. 1981 után már nem akartam elmenni a találkozóra, de Somogyi professzor hívására, akit haláláig nagyra becsültem, s ma is szeretettel gondolok rá, még kétszer szerepeltem ott nyilvánosan, utoljára 1985-ben. A mai clevelandi körrel semmi kapcsolatam nincs; a budapesti sajtóból tudtam meg, hogy tavaly Torgyánt szerepeltették „nagy sikerrel”. New Yorkban, de Houstonban, sőt Dallasban is vannak kisebb magyar csoportok, amelyek disznótoros vacsorákat

rendeznek: befolyásuk az amerikai közéletre a nullával egyenlő. Nem tartom velük a kapcsolatot.

Ideát a római és görög katolikus, valamint a protestáns egyházak valóban sokat, elvitathatatlanul sokat tettek azért, hogy magyar híveik megtartsák magyarságukat. A paraszti, munkás bevándorlók unokái, a „harmadik generáció” még mindig beszélte nagyszülei, szülei nyelvét és magyarnak tartotta magát. Az 1950-es évek elejéig másra nem is volt szükség; megtanultak angolul (azt a bizonyos kevert ír emigráns angolt), szót értettek amerikai honfitársaikkal, de közben éltek a maguk világát több nagyváros „nemzeti” negyedében. Arra sem ők, sem vezetőik nem gondoltak, hogy idővel az ideái nyilvános közélet sodrásába is be kellene kapcsolódniuk (“to take part in the American mainstream”). Ez a nemtörődömség megbosszulta magát: az 1950-es évek óta a magyar ügyet kiírták a washingtoni bel- és külpolitikából, legyen ott republikánus avagy demokrata irányzat a mérvadó. A mai magyar bel- s külpolitika kegyetlenül sínylet a mulasztást!

Az előzőekhez kapcsolódva azt is megkérdezném, hogy általánosságban milyenek látják az amerikaiak a magyarokat?

Az amerikai magatartás a magyarokkal szemben toleráns, vagyis lekezelő, vállon veregető. Elvárja tőle, hogy „hű” legyen az új hazához, becsülettel helytálljon, de maradjon meg a maga helyén a társadalomban! Az itteni intelligencia ismeri Bartókot s Kodályt, de mikor magyar, avagy akár közép-európai történelemre vagy irodalomra kerül sor, az érdeklődés megszűnik, s témát változtatnak. Igaz, az amerikai a franciákkal, avagy a németekkel szemben hasonló módon viselkedik. Kína, Japán előtte ismeretlen fogalom, arra nem gondol, nem érti, hogy Kínának több ezer éves kultúrája van! Magamban azért eltűnődöm azon, hogy az európai középkorra mégis mindig van diákom, akiket igenis érdekel a korai európai történet, beleértve a középkori Kelet-Európát.

Professzor Úr történész szemmel nézve milyenek látja Amerikából a mai Magyarországot, milyen lehetőségeket és veszélyeket lát?

Az 1990-es években a lengyelek, de különösen a csehek (nem szabad elfelejteni, hogy Clinton elnök kabinet rangú U. N. megbízottja született cseh) messze megelőzik a magyar érdeket az amerikai felfogásban; ideát például nem tudják felfogni, miért hajszolja a jelenlegi magyar kormány a NATO-hoz avagy akár az Európai Unióhoz való csatlakozás délibábját. Az egyedüli kiút egy reális magyar gazdasági pénzpoltika kezdeményezése lenne – Imrédy Béla kivégzése előtt börtönében kidolgozott egy pénzreformot –, s annak alapján egy pozitív, „építő” belpolitikát folytatni, komoly katonai alapokon egy magabiztos külpolitikát kiépíteni, amiben a határokon túli magyarság ne játssza a tús szerepét!

Végezetül a szűkebb témához visszakanyarodva azt kérdezném, milyen tudományos tervek foglalkoztatják, előreláthatólag milyen témákat kíván feldolgozni a közelebbi és távolabbi jövőben?

A TAMU-n a nyugdíjhatár 70 év. Szándékomban áll tovább folytatni, amit eddig végeztem, s az íróasztalomon ott van egy nagy cipődoboz tömve cédulával: remélhetőleg a következő könyvem nyersanyaga – a magyar bel- és kultúrpolitika, valamint a külpolitika kezdetei s fejlődése, a 890-es évektől I. Béla haláláig. Hálás, nagyszerű téma. Hibái dacára a magyar történelem egy nemzet történeténél sem alábbvaló!

Köszönöm a beszélgetést, jó egészséget és sok sikert kívánok tervei megvalósításához!

Szeged, 1996. július 19.

A beszélgetést készítette:
Tóth Sándor László

KOSZTOLNYIK ZOLTÁN BIBLIOGRÁFIÁJA

Könyvek:

Five Eleventh Century Hungarian Kings: Their Policies and their Relations with Rome. East European Quarterly/ Columbia University Press, New York, 1981.

From Coloman the Learned to Bela III. (1095 –1196): Hungarian Domestic Policies and Their Impact upon Foreign Affairs. East European Monographs/ Columbia University Press, New York, 1987.

Hungary in the Thirteenth Century. East European Quarterly/Columbia University Press, New York, 1996.

Tanulmányok:

Pelbartus of Temesvar: A Franciscan Preacher and Writer of the Late Middle Ages in Hungary. Vivarium 5. 1967. 100–110.

The Importance of Gerard of Csanad as the First Author in Hungary. *Traditio* 25. 1969. 376–386.

The Negative Results of the Enforced Missionary Policy of King St. Stephen of Hungary: The Uprising in 1046. *Catholic Historical Review* 59. 1973. 569–586.

The 1046 Csanad Assembly and the Unexpected Results of the Assassination of Gerard of Csanad. *Proceedings of the Arpad Academy and of the 14th Hungarian Convention*, 1974. Cleveland, Ohio, 1975. 150–162.

De facultate resistendi: Two Essential Characteristics of the Hungarian Golden Bull of 1222. *Studies in Medieval Culture* 5. 1975. 97–104.

Hungaro–German Relations During the Mid–Eleventh Century as Background of the 1054 Rome–Byzantine Schism. *Proceedings of the 1975 Meeting of the Arpad Academy*, Cleveland, Ohio, 1976. 229–239.

The Role of Csanad of Gerard in Preserving the Church in Hungary. *Cithara: Essays in Judaeo–Christian Tradition* 15–II. 1976. 20–32.

The Church and the Hungarian Court Toward the End of the Eleventh Century. *Proceedings of the 1976 Meeting of the Arpad Academy*, Cleveland, Ohio, 1977. 226–236.

The Relations of Four Eleventh Century Hungarian Kings with Rome in the Light of Papal Letters. *Church History* 46. 1977. 33–47.

The Foreign Policy of Bela III of Hungary in the Light of Papal Letters. *Ungarn Jahrbuch* 9. 1978. 1–14.

The Appearance of the Term „Magyar” and Christian Beginnings in Hungarian History. *Proceedings of the 17th Annual Congress of the Hungarian Association and Arpad Academy*, 1977. Cleveland, Ohio, 1978. 211–221.

The Political Activities of Lukacs of Esztergom. *Proceedings of the 18th Hungarian Convention*, 1979. Cleveland, Ohio, 1978. 178–186.

Magyar Beginnings in the Reports of Hungarian and Byzantine Chronicles. *Cithara: Essays in Judaeo–Christian Tradition* 19–I. 1979. 40–49.

Were There Rumanians Living in Hungary and in Transylvania During the Middle Ages? *Proceedings of the 19th Annual Congress of the Hungarian Association*, 1979. Cleveland, Ohio, 1980. 219–229.

The Church and Bela III of Hungary (1172–96): The Role of Archbishop Lukacs of Esztergom. *Church History* 49. 1980. 375–386.

The Unforeseen Consequences of Charlemagne Ecclesiastical Politics in the Mid–Danubian Region. *Proceedings of the 20th Hungarian Convention*, 1980. Cleveland, Ohio, 1981. 175–186.

Investiture and the German Outlook at History in the Background of Twelfth Century Hungarian Politics. *Proceedings of the 21st Hungarian Convention*, Cleveland, Ohio, 1982. 158–170.

The Relationship of Coloman the Learned of Hungary with the Holy See. *East European Quarterly* 18. 1984. 129–141.

The Survival of a Blind Monarch of the Throne. *Proceedings of the 23rd Hungarian Convention*, 1983. Cleveland, Ohio, 1984. 222–230.

Did Geza II of Hungary (1141–62) Send Delegates to the „Synod” of Pavia, 1160? *Annuaire Historiae Conciliorum* 16. Augsburg, 1984. 40–48.

Religious Writers of the Quattrocento in Hungary. *Proceedings of the XXVth Meeting of the Arpad Academy and the Cleveland Hungarian Association*, 1985. Cleveland, Ohio, 1986. 121–132.

II. Géza és a páviai zsinat. *Történelmi Szemle* 29. 1986. 237–242.

Some Hungarian Theologians of the Late Renaissance. *Church History* 57. 1988. 5–18.

Early Twelfth Century German Politics in the Background of Hungarian History. In: *Triumph in Adversity: Studies in Hungarian Civilization in Honor of Professor Ferenc Somogyi*. Ed. S. B. and A. H. Vardy. New York, 1988. 61–76.

Saint Elizabeth of Hungary. In: *Great Lives from History, Ancient and Medieval Series*. Ed. F. N. Magill. Pasadena, Calif., 1988. 655–659.

A View of History in the Writings of Gerhoch of Reichersberg and in the Medieval Hungarian Chronicles. In: *Die ungarische Sprache und Kultur im Donarum: Vorlesungen des Zweiten Internationalen Kongresses*. Wien, September, 1986. Vienna – Budapest, 1989. 513–521.

Importance of the 1292 Synod of Esztergom, –an opinion. In: *Congressus VII internationalis Finno–Ugristarum apud Universitatem Debreciensem de Ludovico Kossuth nominatam, anno D MCMXC habitus*. vol. IIa: *Dissertationes*. Debrecen, 1990. 172.

Rome and the Church in Hungary in 1279: the Synod of Buda. *Annuario historiae conciliorum* 22. 1990. 68–85.

III. András és a pápai udvar. *Századok* 126. 1992. 646–659.

In the European Mainstream: Hungarian Churchmen and the Thirteenth Century Synods. *Catholic Historical Review* 79. 1993. 413–433.

Triumphs of Ecclesiastical Politics in the 1231 Decretum of Andrew II of Hungary. In: *Studiosorum speculum: Studies in Honor of Louis J. Lékai O. Cist.* Ed. F. R. Swietek – J. R. Sommerfeldt. Kalamazoo, Mi, 1993. 155–172.

Did the Curia Intervene in the Struggle for the Hungarian Throne During the 1290s? In: *Régi és új peregrináció: Proceedings of the Third International Congress on Hungarian Studies.* Szeged, 1991. Budapest – Szeged, 1993. 145–158.

The Idea of the „Body of the State” in John of Salisbury's *Policraticus*. *Specimina nova dissertationum Universitatis Quinqueecclesiensis de Iano Pannonio nominate* 9. 1994. 229–234.

Esetleges spanyol, valamint nyugati behatás a magyar országgyűlés összetételében. *Aetas* 1994–I. 49–57.

Some Remarks on Andrew III of Hungary. In: *Kelet és Nyugat között. Tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére.* Szerkesztette Koszta László. Szeged, 1995. 273–290.

Western Chronicles on Life, Towns and Economy in 12th Century Hungary. In: *Summaria acroasium in sectionibus et symposiis factarum.* pt. II. *Congressus VI (II internationalis Fenno-Ugristarum, Jyväskylä, 1995.)* Jyväskylä, 1995. 301–303.; pt. VII. 324–328.

The Alleged Political and Religious Impact on the Aragonese Cortes on the Hungarian Diets of the Late Thirteenth Century. *Cithara: Essays in Judaeo-Christian Tradition* 35–I. 1995. 39–53.

Medieval Hungary. In: *Medieval Trade, Travel and Exploration: An Encyclopaedia.* Ed. J. B. Friedman. Garland Publishing (New York–London, sajtó alatt)

Ismertetések

Alphons Lhotsky: *Das Haus Habsburg.* Vol. II. of his *Aufsätze und Vorträge.* Eds. H. Wagner – H. Koller. Vienna, 1971. *Mitteilungen des Institutes für öster-*

reichische Geschichtsforschung vol. XXIII. Vienna, 1971. In: Austrian History Yearbook 8. 1972. 276–278.

Heinrich Fichtenau: Das Urkundenwesen in Österreich vom 8 bis zum frühen 13 Jahrhundert. Mitteilungen des Institutes für österreichische Geschichtsforschung. Vienna, 1971. In: Austrian History Yearbook 9–10. (1073–1974) 393–394.

Othmar Hageneder: Die geistliche Gerichtsbarkeit in Ober- und Niederösterreich von den Anfängen bis zum Beginn des 15 Jahrhunderts. Graz, 1967. In: Austrian History Yearbook 11. 1975. 262–264.

Alphons Lhotsky: Historiographie, Quellenkunde, Wissenschaftsgeschichte. Vol. III. of his Aufsätze und Vorträge. Eds H. Wagner – H. Koller. Vienna, 1972. In: Austrian History Yearbook 11. 1975. 259–262.

Janos Bak: Konigtum und Stande in Ungarn im 14–16. Jahrhundert. Wiesbaden, 1973. In: L'Europe de centre est, 1976. 265.

Feldbauer, P.: Herrschaftsstruktur und Standenbildung. Vol. I.: Herren und Ritter. Vienna, 1973. und Knittler, H.: Städte und Märkte. Vol. II: Sozial- und Wirtschaftshistorische Studien. Vienna, 1973. In: Austrian History Yearbook 12–13. 1976–1977. 496–499.

Memoriae historiae Hungaricae. Szerkesztette Horváth János – Székely György. Vol. I.: Középkori kútfőink kritikus kérdései. Budapest, 1974. In: Austrian History Yearbook 12–13. 1976–1977. 494–496.

Bartha, A.: Hungarian Society in the 9th and 10th Centuries. Vol. 85. of *Studia historica Academiae Scientiarum Hungaricae*, Budapest, 1975. In: *American Historical Review* 83. 1978. 1243.

Thomas von Bogyay: Stephanus rex: Versuch einer Biographie. Vienna, 1975. In: Austrian History Yearbook 14. 1978. 290–292.

Mályusz Elemér: Egyházi társadalom a középkori Magyarországon. Budapest, 1971. In: Austrian History Yearbook 14. 1978. 288–290.

Petrus Ransanus: Epithoma rerum Hungarorum: id est, Annualium omnium temporum, liber primus et sexagesimus. Szerkesztette Kulcsár Péter. Vol. II of *Bibliotheca scriptorum medii recentis aevorum, series nova*, Budapest, 1977. In: Austrian History Yearbook 17–18. 1981–82. 361–362.

Heinrich Fichtenau: Beiträge zur Mediavistik: ausgewählte Aufsätze. Vol. II: Urkundenforschung. Stuttgart, 1977. In: Austrian History Yearbook 17–18. 1981–1982. 354–356.

- Györfly György: István király és műve. Budapest, 1977. In: *Austrian History Yearbook* 17–18. 1981–82. 356–359.
- Somogyi Ferenc: Küldetés: A magyarság története. 2nd ed. Cleveland, Ohio, 1978. In: *Austrian History Yearbook* 17–18. 1981–82. 349–350.
- Mezey László: *Athleta patriae: Tanulmányok Szent László történetéhez*. Budapest, 1980. In: *American Catholic Historical Review* 68. 1982. 130–131.
- J. M. Bak et al. (ed.): *From Hunyadi to Rákóczi: War and Society in late medieval and early Modern Hungary*. Vol. III. of *War and Society in Eastern Europe* ser., New York, 1982. In: *Nationalities Papers*. Ithaca College, Fall, 1983.
- Erik Fügedi: *Castle and Society in Medieval Hungary*. (vol. 187 of *Studia historica Academiae Scientiarum Hungaricae*, Bp. 1986) In: *East European Quarterly* 22 (1988) 370–372.
- Karl Nehring: *Comitatus Gemeriensis*. In: *Veröffentlichungen des Finnisch – Ugrischen Seminars an der Universität München*, ser. A, vol. 12. München, 1981. In: *Austrian History Yearbook* 19–20. 1983–84. 304–306.
- Georg Heller: *Comitatus Zempliniensis*. In: *Veröffentlichungen des Finnisch – Ugrischen Seminars an der Universität München*, ser. A. vol. 13. München, 1981. és Georg Heller: *Comitatus Szathmariensis*. In: *Veröffentlichungen des Finnisch – Ugrischen Seminars an der universitat München*. Ser. A, vol. 14. München, 1981. In: *Austrian History Yearbook* 19–20. 1983–84. 304–306.
- Puskely Mária: *Árpádházi Boldog Erzsébet: a tossi domonkos testvérek és a 14. századi misztika*. Róma, 1981. In: *East European Quarterly* 21. 1987. 135–136.
- Magyarország története: előzmények és a magyar történet 1242–ig. Szerkesztette Székely György. I–II. Budapest, 1984. In: *East European Quarterly* (sajtó alatt)
- Pázmány Péter emlékezete. Szerkesztette Lukács László – Szabó Ferenc. Róma, 1987. In: *East European Quarterly* 22. 1988. 375–377.
- Lothar Waldmüller: *Die Synoded in Dalmatien, Kroatien ind Ungarn, von der Völkewanderung bis zum Ende der Arpaden*. In: *Konziliengeschichte series*, ed. Walter Brandmüller. Paderborn – Zürich, 1987. In: *American Catholic Historical Review* 75. 1989. 139–140.
- Kristó Gyula: *A vármegyék kialakulása Magyarországon*. Budapest, 1988. In: *East European Quarterly* 33. 1989. 254–255.

Vitae fratrum Eremitarum Ordinis sancti Pauli Primi Eremitae, by Gregorius Gyöngyösi. Szerkesztette Hervay F. L. Bibliotheca scriptorum recentisque aevorum, series nova, tom. XI, Budapest, 1988. In: Catholic Historical Review 75. 1989. 125–126.

Kristó Gyula: A vármegyék kialakulása Magyarországon. Budapest, 1988. In: Austrian History Yearbook 22. 1991. 178–190.

Makk Ferenc: Magyarország a 12. században. Budapest, 1986. In: East European Quarterly 25. 1991. 255–257.

Erdély története. Főszerkesztő Köpeczi Béla. I. kötet.: A kezdetektől 1606-ig. Szerkesztette Makkai László, Mócsy András. II.: 1606-tól 1830-ig. Szerkesztette Makkai László, Szász Zoltán. III.: 1830-tól napjainkig. Szerkesztette Szász Zoltán. Budapest, 1986. In: Austrian History Yearbook 22. 1991. 170–172.

Gábor Klaniczay: The Uses of Supernatural Power: The Transformation of Popular Religion in Medieval and Early Modern Europe. Tr. S. Singermann, ed. Karen Margolis. Princeton, 1990. In: Catholic Historical Review 77. 1991. 293.

Emil Polak: Medieval and Renaissance Letter Treaties and Form Letters: A Census of Manuscripts Found in Eastern Europe and the Former U. S. S. R. Leiden: E. J. Brill, 1993. In: Catholic Historical Review 80. 1994. 139–141.

Makk Ferenc: The Arpads and the Comneni: Political Relations Between Hungary and Byzantium in the 12th Century. Budapest, 1989. In: East European Quarterly 27. 1994. 553–554.

Györfly György: King Saint Stephen of Hungary. Atlantic Studies on society in change 71. Highland Lakes, N. J., 1994. In: Catholic Historical review 81. 1995. 646–647.

James Hogg (ed.): Die Kartauer und ihre Welt: Kontakte und gegenseitige Einflüsse. Vol. II. Analecta Cartusiana. Lewiston, NY, 1993. In: Church History (sajtó alatt).

Piotr Gorecki: In Earlier Medieval Poland: Parishes, Tithes and Society. American Philosophical Society, Philadelphia, PA, 1993. In: Church History (sajtó alatt).